

Калантай Сергій Гаврилович,

Народний артист України,

*старший викладач кафедри кінорежисури та кінодраматургії
Київського національного університету театру, кіно і телебачення*

hugokolo2@gmail.com

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФА В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

У статті проаналізовано особливості та виклики, що постають перед українським кінематографом в умовах сучасних суспільно-політичних викликів, зокрема, зокрема аналізується кіно в період ключових подій сучасності, таких як Помаранчева революція 2004 року, Революція Гідності 2014 року та російсько-українська війна, яка триває з 2014 року й досягла піку у повномасштабному вторгненні 2022 року. Досліджено вплив цих подій на розвиток національної кіномови та зміцнення української ідентичності. Встановлено, що українське кіно в умовах війни виконує не лише розважальну, а й документально-історичну та ідентифікаційну функції, допомагаючи зберегти історичну пам'ять та зміцнити національний дух. Показано важливість кіно як культурного ресурсу для підтримки національної ідентичності й популяризації української культури на міжнародному рівні. Вперше систематизовано ключові аспекти, що впливають на кіновиробництво під час військового конфлікту, зокрема, зміну тематичних акцентів, роль кінематографа у формуванні національної ідентичності та вплив на стійкість суспільства за період незалежної України

Ключові слова: кіно, кіномистецтво, війна, кінофестивалі, кіноколективи.

Kalantay Sergiy,

People's Artist of Ukraine,

*Senior Lecturer at the Department of film directing and film dramaturgy
Kyiv National University of Theater, Cinema and Television*

hugokolo2@gmail.com

TRANSFORMATION OF UKRAINIAN CINEMA IN THE CONTEXT OF MODERN SOCIO-POLITICAL CHALLENGES

The article analyses the peculiarities and challenges faced by Ukrainian cinema in the context of contemporary socio-political challenges, in particular, it analyses cinema during the period of key events of our time, such as the Orange Revolution of 2004, the Revolution of Dignity of 2014, and the Russian-Ukrainian war, which has been going on since 2014 and reached its peak in the full-scale invasion of 2022. The author examines the impact of these events on the development of the national film language and the strengthening of Ukrainian identity. It is established that Ukrainian cinema in wartime performs not only entertainment, but also documentary, historical and identification functions, helping to preserve historical memory and strengthen the national spirit. The importance of cinema as a cultural resource for supporting national identity and promoting Ukrainian culture at the international level is shown. For the first time, the key aspects affecting film production during a military conflict are systematised, in particular, the change in thematic emphasis, the role of cinema in shaping national identity and the impact on the resilience of society during the period of independent Ukraine

Key words: cinema, film art, war, film festivals, film collectives.

Актуальність проблеми. Проблема функціонування українського кінематографа в умовах війни набуває особливої актуальності у сучасному суспільно-політичному контексті. Кінематограф репрезентує не лише культурну самобутність, а й реакцію національної свідомості

на кризові події, зокрема на війну та суспільно-політичну активність українців. Загарбницька агресія провокує активний розвиток творчих ініціатив, через які кіномитці відгукуються на події війни та створюють проекти, що підтримують національну єдність. Українське кіно

виконує важливу місію на міжнародній арені, поширюючи правду про російсько-українську війну, а також наголошуючи на важливості збереження та популяризації української культури.

Сучасні кінематографічні твори, апелюючи до реальних подій і символів національної культури, сприяють створенню образів, що підкреслюють важливість колективної пам'яті та єдності, допомагають суспільству зберегти свою особливість, ідентичність в умовах деструктивного зовнішнього впливу. Водночас українське кіно виконує важливу функцію протистояння викликів у дезінформації, поширюючи правдиві наративи про події війни та культурні цінності, які зміцнюють національний інформаційний простір.

Аналіз досліджень і публікацій. Варто зазначити, що кінематограф вкрай активно досліджується молодими науковцями (Ісаков А., 2020; Семеній А., 2020; Корзун С., 2020). Наприклад, Ісаков А. аналізує творчість О. Довженка, досліджуючи його як визначного кінематографіста, чий внесок став основою української національної кіномови та естетичних принципів. Семеній А. досліджує взаємозв'язок історичного кіно з інформаційною війною, зокрема порівнює російське та українське історичне кіно як інструменти пам'яті та пропаганди, розглядаючи стратегії їхнього використання у контексті інформаційного протистояння. Корзун С. аналізує, як Революція Гідності сприяла формуванню нової української ідентичності та як ці процеси знаходять своє відображення у мистецькому дискурсі й меморіальній політиці. Науковці зосереджуються на методах впливу кіно на історичну свідомість, особливо у контексті сучасної інформаційної політики (Khardel R., Vyzdryk V., Melnyk O., 2020). Вони трактують кіно як частину комплексного впливу на цільові аудиторії, включно з історичною свідомістю, що є ключовою для формування національної пам'яті. Струкова М. зосереджується на розвитку сучасної української короткометражної кіноіндустрії, досліджуючи жанрові та тематичні особливості, що відображають поточну культурну картину України (Струкова М. В., 2024). Москаленко-Висоцька О. та Ширман Р. у своїй статті аналізують еволюцію українського кіно останнього десятиліття, розглядаючи вплив революційних та воєнних подій на кіновиробництво (Москаленко-Висоцька О., &

Ширман Р., 2024). Важливим також є публікації про роль мистецтва в умовах війни (Ober, J., Rusakov, S., & Matusevych, T., 2024; Lokshuk, I., Cherednychenko, O., Kopeliuk, O., Sediuk, I., & Pototskyi, S., 2024).

Іноземні дослідники застосовують хронологічний підхід до аналізу кінематографа, зокрема політику представництва у кіно, що змінювалася під впливом конфліктних подій та розвитку політики пам'яті (Stora, B., & Anderson, J., 2014). Їхній досвід дає змогу зрозуміти важливість колективної пам'яті у контексті національного кіновиробництва та її вплив на культурну ідентичність нації. Водночас комплексного дослідження, яке б охоплювало специфіку та виклики українського кіно у сучасному контексті, досі не проведено, що актуалізує необхідність такого аналізу в нинішніх умовах.

Мета дослідження – аналіз ролі сучасного українського кіно в підтримці національної ідентичності та фіксації сучасних подій, які мають історичне значення. Дослідження спрямоване на виявлення особливостей та викликів, які виникають в українській кіноіндустрії в сучасних умовах, а також розкриття того, як кіно стало важливим засобом культури, який сприяє збереженню пам'яті, формуванню громадської свідомості та підтримці стійкості українського народу в складних умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Українське кіно є важливим елементом національної культурної спадщини та виконує роль потужного засобу культурної ідентифікації. У контексті війни, яка продовжує впливати на всі аспекти суспільного життя, значення українського кінематографа зросло, адже він репрезентує стійкість та відродження української нації. Кінофільми, що створюються в умовах війни, не лише передають дух часу, але й дають унікальну можливість дослідити глибокі культурні та історичні аспекти української ідентичності (Закусило М., 2017). Крізь призму кінематографічного мистецтва режисери зображують не тільки повсякденне життя українців, але й актуальні соціальні проблеми, які загострилися через війну, дозволяючи глядачеві зрозуміти складний і багатогранний контекст сучасної України.

Значна частина сучасного українського кінематографа звертається до складних історичних тем, зокрема періоду радянського гноблення,

який наклав значний відбиток на українську культуру і політичне життя. Війна, яка розпочалася внаслідок агресії Росії, надала нового значення культурному самовираженню, у нових кінострічках часто прослідковується прагнення режисерів переосмислити історичну травму та віднайти культурну самобутність українців, зруйновану внаслідок численних історичних потрясінь. Водночас українське кіно активно документує реалії війни, зображуючи досвід боротьби за незалежність, суспільний опір та незламність, що формують нову сторінку національної пам'яті.

Сучасні українські фільми не тільки документують боротьбу українського народу з викликами, що виникають під час повномасштабної війни, але й підкреслюють його витривалість, силу духу та прагнення подолати труднощі. Вони стають важливими свідченнями незламності нації, пропонуючи глядачеві художню інтерпретацію подій і їх впливу на суспільство, культуру й ідентичність.

Серед видатних українських режисерів, чия творчість мала значний вплив на українське кіно, особливе місце займає Олександр Довженко. Його фільми вирізняються не лише яскравим національним колоритом, а й глибоким зв'язком з українською історією, фольклором та образом народу. О. Довженко створив символічні й реалістичні образи героїв, які втілювали ідею духовного майбутнього України, надаючи особливу увагу національному контексту. Такі його роботи, як «Україна у вогні», «Земля» (1930), «Арсенал» (1929), «Звенигора» (1927), а також фільми часів Другої світової війни – «Битва за нашу радянську Україну» (1941), «Визволення» (1941), «Перемога на Правобережжі» (1945), вважаються ключовими у формуванні образу українського народу та відображають його незламний дух. Ці кінофільми не тільки зміцнюють зв'язок сучасного покоління з історичним минулим, але й розвивають у глядача розуміння національної ідентичності через призму кіномистецтва. Творчість О. Довженка стала фундаментальною основою для розвитку українського кіно та його культурної спадщини. Його фільми заклали принципи національного кіно, що досліджує як сучасні, так і минулі виклики українського народу, і нині залишаються актуальними прикладами художнього відображення боротьби, стійкості

та прагнення до свободи й незалежності.

Відновлення української національної ідентичності поступово набуло нової глибини та інтенсивності, досягнувши значного підйому внаслідок двох ключових подій новітньої історії України – Помаранчевої революції 2004 року яка стала потужними каталізаторами національної свідомості. Цей революційний рух не лише мобілізував громадськість до активної участі в суспільно-політичному житті, але й стала основою для переосмислення української ідентичності, закріпивши відмову від радянського минулого та прагнення до незалежності. Відправною точкою у розвитку кінематографа в Україні та відродженні української культурної спадщини стала Революція Гідності, яка також відома як Євромайдан, у 2013–2014 роках (Москаленко-Висоцька О., & Ширман Р., 2024). Режисери почали використовувати нові засоби виразності та порушувати соціально значущі теми, що не лише репрезентують суспільні потрясіння, а й сприяють утвердженню національної ідентичності. Українське кіно цього періоду, зокрема документальне, фокусується на відображенні реалій війни, переживань людей на окупованих територіях, ідентифікації нових героїв, які протистоять зовнішній агресії та борються за власну землю.

Протягом останніх років кінематографісти розробили новий стиль, що синтезує документалістику з художніми елементами для емоційного залучення глядача, зокрема таких стрічок, як «Кіборги» (2017) режисера Ахтема Сейтаблаєва, що висвітлює мужність українських військових під час оборони Донецького аеропорту. Війна також стимулювала розвиток жанру короткометражного кіно, що стало своєрідною відповіддю на нагальну потребу в швидкому художньому реагуванні на події. Короткометражні фільми, як, наприклад, ті, що були представлені на фестивалі «Сучасне українське кіно», досліджують проблеми переселенців, адаптації до нових умов та психологічних травм, які виникають у зв'язку з війною. Український кіноколектив «Вавилон'13» став одним із найвпливовіших і довготривалих культурних проєктів, що виникли під час Революції Гідності. Він був створений у грудні 2013 року, коли українські кінематографісти об'єдналися з метою документування подій Євромайдану та висвітлення суспільних процесів, які згодом

спричинили глибокі зміни в Україні. Головною місією «Вавилон'13» було підвищення обізнаності про протести, зміцнення громадянського суспільства та формування нових наративів про свободу, гідність та боротьбу українського народу за свою незалежність. За час Євромайдану «Вавилон'13» випустив понад 100 короткометражних стрічок, що документували ключові моменти протестів, висвітлювали особисті історії учасників та їхні мотивації. Ці фільми відрізнялися безпосередністю та емоційною глибиною, які відображали не лише документальні реалії подій, але й морально-етичний вимір революційних змін. Завдяки своїй оперативності та доступності «Вавилон'13» швидко здобув популярність, а його роботи стали важливим джерелом документування новітньої української історії.

З початком війни у 2014 році на сході України, діяльність колективу набула нового масштабу. Відповідаючи на виклики часу, «Вавилон'13» продовжив фіксувати історичні події, але вже з акцентом на героїзм українських воїнів, трагедію мирних жителів та складнощі адаптації суспільства до умов військової агресії. Їхні стрічки, такі як «Зима, що нас змінила» та інші, охоплюють бойові дії та життя на окупованих територіях, стали вагомими свідченнями національного спротиву та незламності духу українського народу. Українські військові, які опинилися на передовій, зіткнулися з гострим дефіцитом необхідного спорядження, засобів індивідуального захисту, медичних аптечок і тепловізорів. Відсутність забезпечення змусила багатьох солдатів купувати спорядження самостійно або покладатися на волонтерську допомогу активістів, які залучали кошти через соціальні мережі. Це питання висвітлене у документальному фільмі «Війна за наш рахунок» (2014), де режисер, спостерігаючи за реаліями Національної гвардії України, намагався краще зрозуміти труднощі, з якими стикаються новобранці.

Подальше загострення бойових дій на сході України призвело до того, що режисери, які знімали події Революції Гідності, тимчасово змінили фокус своїх проєктів на документування військового конфлікту. Так, у фільмі «Перша рота» (2018) колективу «Вавилон'13» використано довгі, споглядальні кадри для протекнення трансформації від громадянського

протесту до вступу в добровільні батальйони. Цей період переходу також зафіксовано у фільмі «Аліса в країні війни» (2015) Аліси Коваленко та Любові Дуракової. Спочатку розпочавшись як особистий щоденник Коваленко, що фіксує її участь у Революції Гідності, фільм згодом відображає зміни в її житті, коли вона долучається до документування військових подій. Фільм передає боротьбу Коваленко за збереження особистих стосунків, прагнучи залишитися спостерігачем, вона поступово долучається до воєнних подій, що символізується сценою її стрільби на полігоні.

Фільм Аліни Горлової «Немає очевидних ознак» (2018) є яскравим прикладом застосування стилю *cinéma vérité* для глибокого і чуттєвого дослідження психологічних та соціальних викликів, з якими стикається жінка-солдатка під час повернення з війни до мирного життя. У центрі уваги – її боротьба з посттравматичним стресовим розладом, що підкреслює потребу в системній і якісній реабілітації українських ветеранів. Водночас фільм слугує адвокаційним інструментом, закликаючи суспільство та державу звернути увагу на психічне здоров'я ветеранів та забезпечити їм належну підтримку.

Інший приклад кіно як адвокаційного засобу – фільм «Невидимий батальйон» (2017), створений Світланою Ліщинською, Аліною Горловою та Іриною Цілик. Цей фільм висвітлює історії шістьох жінок-військовослужбовиць, акцентуючи увагу на ролі жінок у бойових діях та необхідності забезпечення гендерної рівності й захисту прав жінок в українських Збройних силах. Після виходу фільму проєкт перетворився на масштабну адвокаційну кампанію, яка спрямована на утвердження рівноправності жінок і чоловіків у військових структурах та суспільстві в цілому. Обидва проєкти вказують на важливу роль кінематографа в підтримці соціальних змін, використовуючи документальні фільми для висвітлення невидимих, але гострих проблем, зокрема пов'язаних з адаптацією ветеранів та гендерною рівністю.

Україна стала майданчиком для розвитку нового покоління режисерів, які, натхненні культурним відродженням, сприяли активному зростанню українського документального кіно. Запровадження у 2017 році закону «Про державну підтримку кінематографії»

відіграло ключову роль у цьому процесі, передбачивши збільшення державного фінансування та відкрити систему публічного пітчінгу проєктів у Держкіно. Завдяки зусиллям голови Держкіно Пилипа Ілленка, який об'єднав кінемаграфічну спільноту та активно просував фінансування галузі, значно зросли можливості для створення національного контенту. Важливим кроком для зміцнення культурної ідентичності країни стало рішення Верховної Ради України заборонити трансляцію російських фільмів і серіалів, які тривалий час домінували на українському ринку. Це рішення сприяло розширенню простору для українських кіновиробників і популяризації вітчизняного контенту. Як зазначила мистецтвознавиця Дарія Бадьор, підтримку Держкіно отримали як нові митці, так і досвідчені режисери, що сприяло різноманіттю та зростанню якості української кінопродукції.

Фільм Аліни Горлової «Цей дощ ніколи не зупиниться» (2020), який здобув перемогу на Міжнародному фестивалі документального кіно в Амстердамі (IDFA), досліджує війну в Україні через призму транснаціонального контексту. Стрічка розповідає історію українця курдського походження Андрія Сулеймана, який спочатку втік із охопленої війною Сирії, щоб уникнути небезпеки, але опинився на сході України в умовах нового конфлікту з Росією. Чорно-біла стилістика фільму посилює візуальну подібність між Сирією та східною Україною, підкреслюючи універсальність і циклічність військових страждань. Фільм, не маючи лінійного нарративу, глибоко покладається на метафори та символіку для передачі безкорінного досвіду мігрантів у зонах конфліктів і плинності війни, яка переходить через кордони, безжально слідуючи за своїми жертвами.

Подібну тему міжнародного виміру українського конфлікту розкриває і фільм Романа Любого «Залізні метелики» (2023), прем'єра якого відбулася на кінофестивалі «Санденс». Робота над фільмом тривала з 2019 року і зосереджена на трагедії 2014 року, коли російські війська збили пасажирський літак рейсу МН17, що прямував з Амстердама до Куала-Лумпура. Любий документує подію, яка стала символом міжнародної трагедії і одночасно потужним нагадуванням про глобальні наслідки військової агресії, а також розкриває спроби російської сторони приховати свою причетність до збиття літака.

У березні 2022 року провідні українські продюсери, зокрема Володимир Бородянський, Віктор Мірський, Дарія Легоні-Фіалко, Алла Липовецька, Ірина Заря, Марина Квасова та Ігор Сторчак (Данькова Н., 2022) об'єдналися в приватну ініціативу. За словами українського медіаменеджера, політичного та громадського діяча, міністра культури, молоді та спорту України, а також члена Наглядової ради «Медіа Група Україна» Володимира Бородянського, ця ініціатива спрямована на виробництво документальних і просвітницьких фільмів та серіалів, що розкривають світовій спільноті суть війни Російської Федерації проти України, її передумови, причини, сучасні й потенційні наслідки. Кожен із засновників пожертвував на підтримку проєкту один мільйон гривень. Окрім цього, об'єднання активно залучає іноземних інвесторів та донорів, не ставлячи за мету отримання прибутку до повного звільнення України.

Посилена інтенсивність воєнних дій, перебої у фінансуванні, професійних зв'язках і обмеження внутрішньої мобільності суттєво вплинули на українське кіновиробництво. Хоча деякі українські режисери вже мали досвід роботи на передовій, нові умови війни з її зміненою інтенсивністю та технологічним оснащенням виявилися викликом навіть для багатьох досвідчених кінемаграфістів. Так, режисерка Аліна Горлова, яка працювала на охопленому війною сході України, зазначила: «Це дві різні війни з абсолютно різними видами зброї. Нинішня війна навіть звучить інакше».

Численні представники кіноіндустрії, зокрема Олег Сенцов, Аліса Коваленко, Ярослав Пілунський, Володимир Яценко, Віктор Онисько та Олександр Суворов, вступили до лав армії. Режисерка Аліса Коваленко у своїх висловлюваннях наголошувала, що «кіно стало безглуздом, і єдине, що має значення, – це захист України». Інші кінопрофесіонали долучилися до волонтерських ініціатив, підтримуючи як військових, так і цивільне населення. Зрештою, кіномитці повернулися до створення фільмів, відчувачи обов'язок документувати війну, зокрема з метою інформування міжнародної спільноти, збирання доказів військових злочинів, а також забезпечення історичних матеріалів для майбутніх поколінь митців.

У червні 2022 року співзасновник кінемаграфічного об'єднання Babylon'13 Володимир

Тихий презентував документальний фільм *One Day in Ukraine* (2022), створений у стилі *cinéma vérité*, який надав можливість заглибитися в повсякденний досвід українців під час російської спроби окупації Київської області. Прем'єра фільму відбулася на Шеффілдському міжнародному кінофестивалі лише через чотири місяці після завершення зйомок, підкреслюючи потребу в оперативності кіновиробництва в умовах війни. Володимир Тихий зазначив, що кінематографісти змушені діяти швидко, оскільки нові події вимагають негайного документування, а довготривала обробка матеріалів може призвести до втрати актуальності та важливості відзнятого. Водночас деякі матеріали не можуть бути випущені відразу через загрозу безпеці героїв фільму або компрометацію військових і гуманітарних операцій.

Короткометражна серія Юлії Гонтарук «Фортиця Маріуполь» (2022) є прикладом українського воєнного кіно, що документує життя українських військових на металургійному комбінаті «Азовсталь» під час блокади Маріуполя. Побудована на основі відеозв'язків із солдатами, серія передає їхні щоденні переживання в умовах постійних російських обстрілів. Ця робота висвітлює особливості воєнного кіновиробництва в Україні, зокрема, етичні дилеми та питання безпеки. Гонтарук, зокрема, відмовилася випустити деякі частини матеріалу через те, що герої перебували в російському полоні, зазначивши, що «існує тонка межа між прагненням зберегти пам'ять та необхідністю захистити життя суб'єктів фільму». Стрічка відображає ключові виклики, з якими зіштовхується український народ, та швидко адаптацію до ризикових умов, збереження автентичності при дотриманні етичних стандартів та постійні виклики для учасників кінопроектів.

У сучасному українському документальному кіно стиль виконання часто стає не лише творчим вибором, а й важливою тактикою протидії російській пропаганді. Так, у фільмі «20 днів у Маріуполі» (2023) журналіст Associated Press Мстислав Чернов обрав формат відеощоденника для фіксації злочинів російських військ проти мирного населення. Чернов зазначив, що мінімізація постпродакшну була свідомою стратегією для уникнення звинувачень у фальсифікації кадрів з боку російської пропаганди. Як єдиний іноземний журналіст,

що залишився в обложеному Маріуполі, Чернов і його команда отримали премію за свою репортажну діяльність.

Водночас інші українські журналісти-розслідувачі, які раніше зосереджувалися на висвітленні корупційних схем, також спрямували свої зусилля на документування воєнних злочинів російських військових. Так, у фільмі «Окупант» (2022) Михайло Ткач аналізує відеозаписи, зроблені російським солдатом, який згодом був узятий у полон українськими військами. Це надає аудиторії неупереджений погляд на дії окупантів і забезпечує документальні докази для майбутніх судових процесів.

На тлі прискорення української контрнаступальної операції влітку 2023 року питання швидкого постачання боєприпасів та ресурсів стало критично важливим, і в цьому контексті культурна продукція, зокрема фільми, набули особливої ваги. Вони забезпечують постійний рівень інформованості про війну та окупацію українських територій. Українські режисери активно виступали на найбільших міжнародних кінофестивалях, звертаючи увагу світової спільноти на російську агресію та посилюючи міжнародну підтримку. Окрім цього, українські кіномитці закликали культурні й кінофестивалі до перегляду ролі російських фільмів на міжнародних заходах, а також сприяли обговоренню позиції країн, що зазнали колонізації чи окупації з боку Росії. Українська кінематографічна спілка звернулася до великих кіностудій із закликом припинити дистрибуцію своїх фільмів у Росії, спонукаючи до культурного бойкоту як інструменту політичного тиску.

З метою зміцнення міжнародної копродукції у кіновиробництві, за підтримки Українського культурного фонду, був організований форум KMW CoProduction Meetings – B2B (KMW CoProduction Meetings, 2019). Захід спрямований на встановлення партнерських зв'язків для спільної реалізації кінопроектів та представлення українських проектів і виробничих можливостей на міжнародній арені. Програма форуму включає презентації проектів, панельні дискусії, індивідуальні зустрічі продюсерів та консультаційні сесії. Запрошені міжнародні кіновиробники з досвідом у копродукції продемонстрували інтерес до співпраці з українськими кінопроектами на платформі KYIV MEDIA WEEK і мають конкретні проекти

(зокрема, повнометражні фільми, серіали, документальні стрічки), потенційно придатні для реалізації у партнерстві з Україною.

Така підтримка сприяє тому, що українське кіно має можливість стати невіддільною частиною світової культурної спадщини, зберігаючи та передаючи молодому поколінню автентичні цінності й історичний досвід нації.

Висновки та перспективи дослідження.

Занурення в історію становлення кіноіндустрії в Україні виявляє її тісний зв'язок із суспільно-політичними змінами, які впливали на формування національної кіномови та сприяли посиленню національної свідомості. Починаючи з радянської епохи, де важливу роль відіграли українські кінорежисери, зокрема Олександр Довженко, і до періодів Помаранчевої революції 2004 року та Революції Гідності 2013–2014 років, українське кіно поступово набувало виразних рис, що віддзеркалювали розвиток національної ідентичності та суспільної єдності. Особливий розквіт українського кіномистецтва відбувся у воєнний період з 2014 по 2024 роки, коли кіно стало важливим засобом фіксації історичних подій та засобом національної консолідації.

Вплив революційних подій на формування нових змістовних акцентів у кінематографі, переосмислення національної ідентичності через кіно. Перший етап включав періоди 2004 року та 2013–2014 років, коли революційні події сприяли формуванню нових

акцентів у кіно, відображаючи процеси культурного самовизначення й осмислення національної ідентичності. Другий етап, починаючи з 2014 року, характеризується розвитком кіномови, що реагує на наслідки російсько-української війни, де знаходить відображення в нових тематичних напрямках як у документальному, так і в художньому кіно. Третій етап починається з 2022 року, фокусується на кінематографічних відповідях на повномасштабне вторгнення Росії, підкреслюючи значущість документування реальних подій, формування нових підходів у кіно та залучення міжнародних проєктів.

Аналіз кіновиробництва у зазначені періоди дозволяє виявити ключові особливості та виклики, з якими зіткнулося українське кіно, а також охарактеризувати його роль у формуванні культурної пам'яті та національної ідентичності. Подальше дослідження є вкрай важливим та потребує поглибленого аналізу специфічних аспектів та викликів кінотворення в Україні, що виникли в умовах війни, а також розгляду можливих паралелей із міжнародними кінопроцесами. Оскільки дослідження може забезпечити більш глибоке розуміння впливу глобальних та локальних подій на розвиток національного кінематографу та визначити потенційні напрямки для інтеграції українського кіно в міжнародний контекст, що має значення для створення міжкультурного діалогу та сприяння культурній дипломатії.

Список використаних джерел:

Данькова, Н. (2022). «Це буде круто, як на Netflix». Володимир Бородянський та Алла Липовецька про майбутні документальні фільми, що фіксують велику війну. *Detector.media*. URL: <https://detector.media/production/article/198764/2022-04-29-tse-bude-kruto-yak-na-netflix-volodymyr-borodyanskyu-ta-alla-lypovetska-pro-maybutni-dokumentalni-filmy-shcho-fiksuyut-velyku-viynu/>

Закусило, М. (2017). Що таке «Креативна Європа» та до чого тут закон про аудіовізуальні послуги? *Detector.media*. URL: <https://detector.media/production/article/130289/2017-09-25-shcho-take-kreativna-evropa-tado-chogo-tut-zakon-pro-audiovizualni-poslugi/>

Ісаков, А. В. (2020). Олександр Довженко та історія українського кінематографу. *Матеріали XLIX науково-технічної конференції*. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/29957>

Корзун, Світлана (2020). Революція Гідності у соціокультурному дискурсі України. *Репозитарій Національного університету «Києво-Могилянська Академія»*. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/27889>

Москаленко-Висоцька, О., Ширман, Р. (2024). Російсько-українська війна як тематична домінанта в українському документальному кіно останнього десятиліття. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва. Серія: Мистецтвознавство*, 50, 50–58. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.50.2024.306757>

Національне мистецтво в сучасних глобальних медіях. Світ. Культура. Війна. (2023). 36. наук. ст. та тез наук. повід. за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 29.06.2023р. К.: ІК НАМ України. 260 с.

Семеній, А. О. (2020). Історичне кіно як елемент російсько-української війни. *Електронний репозитарій Донецького національного університету імені Василя Стуса*. URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13147>

Струкова, М. В. (2024). Українське короткометражне кіно: сучасний стан і перспективи. *Імідж сучасного педагога*, 1 (214): 93–99. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1\(214\)-93-99](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1(214)-93-99)

Kharden, R., Vyzdryk, V., Melnyk, O. (2020). Cinema as a Tool for Influencing Historical Consciousness in Russian-Ukrainian Information Warfare. *Codrul Cosminului*. Vol. 26, Issue 2. P. 281–302. URL: http://www.atlas.usv.ro/www/codrul_net/CC26/2/pdf/cinema.pdf

KMW CoProduction Meetings (2019). *KMW CoProduction Meetings*. URL: <http://kmwcoproduction.com>

Lokshuk, I., Cherednychenko, O., Kopeliuk, O., Sediuk, I., & Pototskyi, S. (2024). Resilience and resistance: Ukrainian art under martial law. *Amazonia Investiga*, 13(82), 70–80. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.82.10.5>

Ober, J., Rusakov, S., & Matushevych, T. (2024). The effects of the war in Ukraine on the environment of Ukrainian artists: An evaluation by a diagnostic survey. *Media, War & Conflict*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/17506352241269604>

Stora, B., & Anderson, J. (2014). The Algerian War: Memory through Cinema. *Black Camera* 6(1), 96–107. <https://dx.doi.org/10.2979/blackcamera.6.1.96>

References:

Dian'kova, N. (2022). "Tse bude kruto, yak na Netflix". Volodymyr Borodyans'kyi ta Alla Lypovets'ka pro maybutni dokumental'ni fil'my, shcho fiksuiut' velyku viynu ["This will be cool, like on Netflix". Volodymyr Borodyans'kyi and Alla Lypovets'ka about future documentary films documenting the Great War]. *Detector.media*. Retrieved from: <https://detector.media/production/article/198764/2022-04-29-tse-bude-kruto-yak-na-netflix-volodymyr-borodyanskyi-ta-alla-lypovetska-pro-maybutni-dokumentalni-filmy-shcho-fiksuyut-velyku-viynu/> [in Ukrainian].

Zakusylo, M. (2017). Shcho take "Kreatyvna Yevropa" ta do chogo tut zakon pro audiovizual'ni posluhy? [What is "Creative Europe" and what does the Law on Audiovisual Services have to do with it?]. *Detector.media*. Retrieved from: <https://detector.media/production/article/130289/2017-09-25-shcho-take-kreativna-evropa-tado-chogo-tut-zakon-pro-audiovizualni-poslugi/> [in Ukrainian].

Isakov, A. V. (2020). Oleksandr Dovzhenko ta istoriia ukrains'koho kinematohrafu [Oleksandr Dovzhenko and the history of Ukrainian cinematography]. *Materialy XLIX naukovykh konferentsii – Proceedings of the XLIX Scientific and Technical Conference*. Retrieved from: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/29957> [in Ukrainian].

Korzen, S. (2020). Revoliutsiia Hidnosti u sotsial'no-kul'turnomu dyskursi Ukraïny [Revolution of Dignity in the socio-cultural discourse of Ukraine]. *Repozytariï Natsional'noho universytetu "Kyievo-Mohylians'ka Akademiia" – Repository of the National University "Kyiv-Mohyla Academy"*. Retrieved from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/27889> [in Ukrainian].

Moskal'henko-Vysots'ka, O., & Shyrman, R. (2024). Rosijs'ko-ukrains'ka viyna yak tematychna dominanta v ukrains'komu dokumental'nomu kino ostann'oho desiatylittia [The Russo-Ukrainian War as a thematic dominant in Ukrainian documentary cinema of the last decade]. *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu kultury i mystetstv. Seriia: Mystetstvoznaviustvo – The Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Art Studies*, 50, 50–58. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.50.2024.306757> [in Ukrainian].

Natsional'ne mystetstvo v suchasnykh hlobal'nykh mediakh. Svit. Kul'tura. Viyna. (2023). Zb. nauk. st. ta tez nauk. povid. za materialamy Mizhnarodnoyi naukovykh praktichnoi internet-konferentsii 29.06.2023r. [National art in contemporary global media. World. Culture. War. Collection of scientific articles and theses of the International Scientific-Practical Online Conference, June 29, 2023]. Kyiv: IK NAM Ukraïny. 260 s. [in Ukrainian].

Semenii, A. O. (2020). Istorychne kino yak element rosijs'ko-ukrains'koi viyny [Historical cinema as an element of the Russian-Ukrainian war]. *Elektronnyi repozytariy Donets'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylia Stusa – Electronic Repository of Donetsk National University named after Vasyl Stus*. Retrieved from: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13147> [in Ukrainian].

Strukova, M.V. (2024). Ukraïns'ke kortokometrazhne kino: suchasnyi stan i perspektyvy [Ukrainian short film: current state and prospects]. *Imidzh suchasnoho pedagoga – Image of the Modern Educator*, 1(214), 93–99. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1\(214\)-93-99](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1(214)-93-99) [in Ukrainian].

Kharden, R., Vyzdryk, V., & Melnyk, O. (2020). Cinema as a Tool for Influencing Historical Consciousness in Russian-Ukrainian Information Warfare. *Codrul Cosminului*. Vol. 26, Issue 2. P. 281–302. Retrieved from: http://www.atlas.usv.ro/www/codrul_net/CC26/2/pdf/cinema.pdf [in English]

KMW CoProduction Meetings (2019). KMW CoProduction Meetings. Retrieved from: <http://kmwcoproduction.com> [in Ukrainian].

Lokshuk, I., Cherednychenko, O., Kopeliuk, O., Sediuk, I., & Pototskyi, S. (2024). Resilience and resistance: Ukrainian art under martial law. *Amazonia Investiga*, 13(82), 70–80. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.82.10.5> [in English].

Ober, J., Rusakov, S., & Matushevych, T. (2024). The effects of the war in Ukraine on the environment of Ukrainian artists: An evaluation by a diagnostic survey. *Media, War & Conflict*. <https://doi.org/10.1177/17506352241269604> [in English].

Stora, B., & Anderson, J. (2014). The Algerian War: Memory through Cinema. *Black Camera* 6(1), 96–107. <https://dx.doi.org/10.2979/blackcamera.6.1.96> [in English].

ФАХОВА ДИСКУСІЯ

Шановні читачі! У першому випуску журналу «Культурологічний альманах» у 2024 році була опублікована стаття «До питання вакцинації Свідків Єгови в період пандемії COVID-19» (автори: Опарін О. А. та Предко О. І.). У списку використаних джерел цієї статті зазначено публікацію «COVID-19 и переливание крови. Свидетели Иеговы будут отказываться от жизненноспасающей процедуры?» з авторського блогу Сергія Афанасьєва.

На електронну пошту редакції журналу «Культурологічний альманах» надійшов лист від Сергія Афанасьєва із коментарями щодо використання його матеріалів у статті, оскільки, за його словами, він не зміг зв'язатися з авторами роботи за контактами, зазначеними в публікації.

Сергій Афанасьєв зазначає, що у його статті йдеться про переливання крові від донорів, які перехворіли на COVID-19, як про можливий метод лікування. Автор наголошує, що цей

метод у його публікації не називався вакцинацією і не порівнювався з нею. У листі до редакції він вказує, що на момент написання статті у 2020 році вакцини від COVID-19 перебували на стадії розробки. У матеріалі йшлося про необхідність дослідження антитіл для профілактики розвитку COVID-19 серед контактних осіб і груп ризику, тобто про пасивну імунізацію, а не вакцинацію.

Також Сергій Афанасьєв звертає увагу, що у статті автори не врахували, що серед Свідків Єгови, зокрема в Україні, є особи, які активно підтримують вакцинацію.

Редакція журналу «Культурологічний альманах» нагадує авторам про важливість точного використання джерел і коректного викладення фактів для уникнення викривлень, які можуть завдати шкоди репутації третіх осіб. Видання відкрите до наукових дискусій, що сприяє розвитку української науки та освіти.